

POPÜLER KÜLTÜR OKUMASI: AVATAR FİLMİ VE MİTOLOJİ

Pop Culture Reading : Avatar Movie And Mythology

Öğr. Gör. Ekin Can SEYHAN

Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Ve Mimarlık Fakültesi / , İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5352-0195>

Öğr. Gör. Selim Sertel ÖZTÜRK

Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Ve Mimarlık Fakültesi / , İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3301-9694>

Cite As: Seyhan, E.C. & Öztürk, S.S. (2021). "Popüler Kültür Okuması: Avatar Filmi ve Mitoloji", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(48):1972-1985.

ÖZET

Mitoloji, insanlık tarihinin en eski toplumlarına kadar dayanan eski dinsel inançlar ile ilgili hikayeler barındırır. Bu hikayeler yalnızca geçmişte insanların nelere taptığı sorusuna cevap vermez. Diğer bir taraftan mitolojik hikayelerde toplumsal sorunları ve sorunlarla başa çıkmak için çözümleri okuruz. Mitolojide bir yandan da insanların döneminin çeşitli rol modellerinin hikayeleri bulunur. Bu rol modellerinin hikayeleri bir taraftan günümüzdeki edebiyat ve sinema gibi sanat dallarındaki başrollerin ve hikayelerinin ilkel halleridir. James Cameron yönetmenliğinde "Avatar" filmi sinemada yer edinmiş önemli bir filmidir. Filmde teknolojik olarak üst seviyelere ulaşmış ve yaşanamaz hale gelmiş dünyanın ilkel, temiz ve saf kalmış bir gezegen ile ilişkisi işlenmektedir. Gezegen istilacı olarak giden insanlar ve gezegenin yerli kabilesi arasındaki ilişki- çatışma anlatılmaktadır. İnsanlar bölgeyi tamamen bir gelir kaynağı olarak görürken, yerliler bölgelerini savunmak için çatışmaları söz konusudur. Filmde yerlilerin inançları mitolojik hikayelerdeki benzerlikleri ile ön plandadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Avatar filmindeki kullanılan mitolojik hikayelerin tespitlerini yapmak, sonuçta bu tespitler ile teknoloji ile ilkel dünya arasındaki çatışma üzerinden bu konuların değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Popüler Kültür, Avatar, Mitoloji

ABSTRACT

Mythology contains stories about ancient religious beliefs dating back to the earliest societies of human history. These stories simply do not answer the question of what people worship in the past. On the other side, we read societal problems and solutions to deal with these problems in mythological stories. Mythology also contains stories of various role models of people's era. The stories of these role models are, on the one hand, the primitive forms of the lead actors and stories of today's arts such as literature and cinema. Director James Cameron's Avatar movie has acquired an important place in the cinema industry. In the movie, the relationship of the world which has reached technologically higher levels and has become uninhabitable, with a primitive, clean and pure planet is described. The relationship - conflict between the people who go as planet invaders and the native tribe of the planet is handled. While people see the planet as a complete source of income, natives need to fight to defend their territories. In the movie, the beliefs of the natives are at the forefront with their similarities with mythological stories. In this context, the purpose of the study is to identify the mythological stories used in the Avatar movie and finally to evaluate the conflict between the technology and the primitive world through these identifications.

Keywords: Cinema , Populer Culture, Avatar, Mythology

1. GİRİŞ

Kelime anlamı olarak Mitoloji : "Mitleri, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim." Mit ise "Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi ya da Efsaneleşen kavram veya kişi" olarak tanımlanmıştır. (TDK) ,Ayrıca Sears mitoloji kitabına girerken mit'i tanımlamak için şöyle bir girişle başlamıştır: "kısa bir tanım yapmak gerekirse , söylence (mit), kısmen kurgu kısmen gerçek bir öyküdür ama çok daha derin nitelikler taşır." (Sears, 2017: 9) ,Campbell ve Moyers'e göre mitin tanımı anlam arayışı yerine deneyimi olarak tespit edilmiştir. (Campbell, 2007: 24)

Tüm bu anlamlarını değerlendirmesinin ilerisinde mitolojinin insan hayatındaki önemi anlayış ve yorumlama ile ilgilidir. Toplumların geçmiş zamanlarda kaygı ve düşünceleri ve bunlara karşı ürettikleri çözümleri barındıran mitoloji insana bir yorumlama gücü vermektedir. Bu açıklamaya benzer olarak Mitte kavrayış anlayışı , geleneksel anlamıyla anlaşılabilir bilgi kazanmak değil, bir dünya görüşüdür. (Uslu, 2016: 1)

Çalışmanın amacında da Tarih boyunca görülmüş çeşitli mitolojik hikayelerin *Avatar* (*Avatar* , James Cameron 2009) filmi üzerinden günümüzden daha ileri bir teknolojiye sahip bir toplum ile ilkel bir toplumun birbirleriyle ilişkili hikayesinde kullanılan mitolojik unsurları tespit etmek.Tespit edilen mitolojik unsurların teknoloji ve ilkel dünya arasında ki konumlarını bulmaktır.

2. POPÜLER KÜLTÜR OKUMASI: AVATAR VE MİTOLOJİ

2.1. Sinemada mitoloji

Sözel ve sanatsal , halk kültürü her zaman kendi içinde mitolojinin en derin izleri taşır. Arkaik mitolojik efsanelerden başlayarak büyü öyküleri , tören folkloru ve bilimcelere kadar tüm bu kültür türlerinin kaynağı mitolojidir. (Uslu, 2016: 1) Tüm bu kültürel akımlar günümüze gelindiğinde sanatın günümüzdeki en yaygın dalı olan sinema ile iletişimi kaçınılmazdır.

Mitoloji ile sanat ilişkisi konusunda Campbell ‘mitoloji size edebiyatın ve sanatın ardında ne olduğunu öğretiyor, kendi hakkınızda dersler veriyor’ diyerek desteklemiştir. (Campbell,2017: 31)

Bu değerlendirmeler doğrultusunda sanatın günümüzdeki oldukça popüler olan dalı Sinema ile ilişkisi kaçınılmaz derecede kuvvetlidir. Sinema sektörünün insanla bağının diğer sanat dallarına göre yoğun oluşu kuvveti ele alındığında ; mitolojinin insan ile temasının günümüzde kuvvetli şekilde devam ettirmesine aracılığı kaçınılmazdır.

Sinema filmlerinde işlenen konular tıpkı mitolojik hikayelerdeki gibi içerisinde bir hikaye barındırırken, giriş bölümünde bahsedildiği gibi yalnızca bir hikaye amaçlı olmayıp bir görüşte barındırmaktadır. Filmin hikayesinde karakter kendi doğruları, yanlışları üzerinden hareket ederken tıpkı eski mit kahramanları gibi doğru inandığı ve mücadelesi sunulmaktadır.

2.1.1. Avatar filminde Mitolojik unsurlar

2.1.1.1. Hikaye işlenişi

James Cameron imzalı film *Avatar* içinde geçmiş dönemlerin mitolojik hikayelerinin günümüz teknolojisine yakın gelecekte bir toplumla çatışmasının temelini işler. Film yakın yaşadığımız dünyanın benzeri bir gezegende geçer. Film içindeki karakterler günümüzün lerisindeki teknolojideki insanlar ve insanlara benzerlikleri olan teknolojik açıdan çok daha ilkel bir Toplum olan Na’vi ler arasında geçer.

Pandora adlı Na’vi gezegenine gelen insanların amacı gezegenin temelinde yatan keşfettikleri yeni madeni kazmaktır. Maden Na’vi ırkının yaşadığı yerin temelini oluşturmasından kaynaklı toplama yapılması için insanların Na’vileri buldukları yerden ya ikna yoluyla ya da zorla çıkarmaları gerekmektedir. Jake adlı eski asker gazisi bu iki tercih arasında Na’vi’ler ile yakınlık kurup onları ıkan yöntemi ile çıkartmaya çalışan bilim grubuna katılır. Jake *Avatar* isimi verilen zihinsel bağlantı yöntemi ile kontrol edilen yapay yollarla üretilmiş biyolojik bir Na’vi bedeni sahibi olur. Bu bedenlerin üretilme amacı ilkel halk ile iletişim kurarken onlarla iletişimde tıpkı onlar gibi görülmek ve onların kendileri gibi hissetmesini sağlamaktır. Jake’in film boyunca iki beden arasında geçişleri ile Na’vi oluşu ile tekrar insan oluşu arasında geçer. Jake’in için asıl amacı içine girmeye çalıştığı Na’vi toplumu tarafından kabul edilmedir. Bu kabul edilme süreci Boyunca Jake bir yandan Na’vi’leri ikna etmeye çalışan iyi niyetli bilim adamı grubunun yanında diğer yan da gerekirse onları zorla çıkarmayı göze almış savaş yanlısı askerlerin yanındadır. Bu iki tarafında ilkel yaşam ile dengesini kurmaya çalışan Jake hikayedeki ana karakterdir.

Tüm bu hikaye akışı içinde film boyunca Na’vi’lerin geleneklerini görüp Jake’in onların arasına katılmak için yaptığı mücadele sırasında çeşitli mitolojik alıntılar ve referanslar ile doludur. Bu mitolojik kurgular karşılaştırmalı mitoloji dediğimiz kurguları birbirleriyle karşılaştırılarak incelenecektir. Bu incelemeler sırasında amaç filmdeki alıntılarının nereden ve nasıl yapıldıklarını tespit etmek değil, Yapılan alıntılarının Teknoloji ve ilkel insan çatışması içinde nasıl işlendiğidir. Bu bağlamda hikaye de işlenen mitolojik olayın hangisi olduğunu tespit etmekten öteye bu işlenen hikayenin teknoloji-ikel toplum arasında nasıl bir yer edindiğini bulmak amaçlanmaktadır.

İnsanlar tarih boyunca mitolojik hikayeleri nesilden nesile aktarmış ve çeşitli şekilde birbirlerini etkilemişlerdir. Bu birbirilerini etkileme durumunu Dinçaslan difüzyonculuk ve evrimcilik diye iki ayrı koldan açıklamıştır. Difüzyonculuk motif ve simgelerin bir merkezden etrafa yayılıp kültürden kültüre geçerek kopyalandığının iddiası iken , Evrimcilik mitolojik ve folklorik benzeşmelerin büyük oranda aynı bilişsel özellikleri taşımak ve benzer çevrede yaşamaktan ileri geldiğini açıklamıştır. (Dinçaslan, 2017: 70) Bu iki karşılaştıma da film Gezeğimizden çok uzak bir galakside gezeğimizde benzer mitolojik durumların görülmesi ile bize evrimciliği savunmaktadır Bu evrimciliğin destekçisi olarak *Pandora* gezegeni Dünya ile oldukça benzer özelliklere sahiptir.

Makalede yazım sistemi olarak okuyucu filmi izlemiş olduğu var sayılıp karakterin incelemesi yapılırken filmin başındaki analiz ile kapanış sırasında karakterlerin yaşadığı değişim bir arada incelenecektir.

İnceleme filmin sahnelerinin sırası ile gidildiği durumda yazı da bütünlük ve konular arası geçişler kopuk olacağından incelemeler kişiler , objeler , olaylar olarak değerlendirilecek. Kişi ele alınırken sahneye göre değil filmin bütünündeki davranışlarının hepsi incelenecektir.

2.1.1.2. Gezegen

Mekanlar başta Genelden özele doğru inceleme sırasında ele alınırsa filmin geçtiği yer olarak; *Pandora* Jake'e çocukluğundan beri anlatılan fakat daha önce gitmediği bir yerdir. Filmde gezegene gelip maden kaynaklarını tüketmeye çalışmaları sırasında , insanların yaşadığı kendi gezegenleri çökmüş ve yok olmanın eşiğindedir. Gezegenin isimi olan *Pandora* "tanrıların armağanı" anlamına gelir. *Pandora* Yunan mitlerinde bahsi geçen bir kadındır. Dünyaya gelirken yanında bir kutu getirir ve kutunun içinde savaşar, hastalıklar ,kıtlıklar ve dünyadaki tüm kötülükler doludur. *Pandora* bu kutuyu tesadüfen yada bilerek açar . açtığı sırada içindeki tüm kötülükler dışarı çıktığı sırada son anda kapağı kapatır. Kapak kapanınca sonda kalan şey Umut'tur ve umut bütün kötü ve talihsizlikler rağmen insanları rahatlatır.(Addis, 2016: 142-143)Filmde temsil edilen *Pandora* ise oluşu içinde kötülükleri barındırmak değil kutunun sonunda kalan umut olarak okunabilir.

Jake Gezegene indiğinde karakterin ilk karşılaştığı görüntü normal boyutlarının çok ötesinde bir kamyon ve tekerlerine takılı oklardır (görsel 1 a). Burada izleyiciye aslında teknolojinin , ilkel kabileler ile çatışmasının verildiği ilk mesaj yatmaktadır. Bu çatışma film boyunca devam edecek bir zıtlıktır. Bu zıtlığı ilerleyen kısımlarda daha fazla izleyiciye hissettirecek olan film burada temelini atıyor.

Gezegenin oksijenin de insan ırkı bu gezegende nefes alamıyorlar. Bu durum bir yandan teknolojik yaşamdaki dünya ile *Pandora*'nın uyumsuzluğu olarak da okunabilir.

Filmde gezegeni ile ilgili detaylı bilgileri Jake'in *Avatar*'ı ile ilk kez resmi göreve çıkışında tanışıyoruz. Bu zamana kadar film bize sadece askeri üsleri ve teknoloji ile bütünleşmiş mekanları yansıtırken Jake'in *Avatar*'ı ile birleşiminden sonra gezegenin gerçek yüzünü görmeye başlıyoruz. İlk olarak Jake'in helikopterden ilk inişinde karşımıza çıkan orman aslında dünyaya benzer bir niteliktedir. Görülen doğa ve bitkiler gerçekte var olan bitkilerin büyümüş ve küçülmüş katlarından çıkarılmıştır. Biryandan görsel olarak gezegen hala dünyamızdan etkilere sahiptir.

Görsel 1. a) Filmde Jake'in gezegene girildiğinde karşılaştığı kamyon. (*Avatar*, 2009) b) Jake'in gezegenin doğasıyla ilk karşılaştığı sahnede orman içindeki bitkiler (*Avatar*, 2009)

2.1.1.3. Karakterler

2.1.1.3.1. Jake

Jake eski asker emeklisi bir gazi. Kendisi geçmişte asker iken bacakların kaybetmiştir. Aslında Kendisinin *Avatar* teknolojisinde seçilme nedeni ikiz kardeşidir. İkiz kardeşi bilim adamı olanın ölümü üstüne ona yapılan *Avatar*'ı Jake'in kullanmasına karar verilir. Kurtarıcı rolüne sahip Jake'in olaya bu şekilde dahil olması bir yandan kader olarak ta görülebilir.

Görsel 2: a) Ana karakter Jake'in kendi bedenindeki formu (Avatar, 2009) b) Jake'in Avatar formu (Avatar, 2009)

İnkalarda kutsal olan her şeye Huaca adı verilirdi . Huacalar doğüstü güç taşıdığına inanılan insanlar , hayvanlar , bitkiler ya da nesnelere birer huaca sayılırdı. Bu sıfatı çoğunlukla aykırı görünümlü olağan dışı durumlarda alırlardı. Bozuk kaya oluşumu birden çok yumurtlayan meyve sebzeler, albino insanlar gibi (Ntv Mitoloji, 2010: 416) Jake'in bu fiziksel engeli benzer bir aykırılık durumu okunabilir . Bunun dışında Jake kabile kabulünde eğitim öncesinde, kabiledaki Şaman lider tarafından deliliği olan bir kişi olarak gözüktür. Jake'in *Avatar*'a ilk bağlanışın da kutsal ve özel olma sinyalinin alması. Jake *Avatar*'la ilk tanışmasında ona ne kadar tecrübe ve simülasyon tecrübesi olduğunu sorulduğunda hiç olmadığını söylüyor. Herkes onun bocalamasını ve asla beceremeyeceğini düşünürken kendisi bağlandığı anda *Avatar*'ı kontrol edebiliyor ve koşarak ortamdaki çıkabiliyor. Ayrıca odadan kaçtığı sırada teknolojiden kopuşunu görüyoruz ; yeni Bedenin fiziksel hislerinin ortaya çıktığı ilk iletişimi çıplak ayakları ile kuma teması oluyor. Kumu hissederken Jake'e yansıyan huzur ise filmde 'doğa ' temasının temsil ettiği tarafı gösteriyor.

Jake filmde erginleşmeden sonra yerliler arasına geçerken teknolojiden kopup yerli yaşamın ve doğal hayatın gerçeklerine kaçışa yöneliyor. Bu durumun ilk temelleri Jake'in modern dünyayı anlamsız bulması ile başlıyor. Jake yerliler için 'asla yuvalarından vazgeçemiceklerini, Kot pantolon yada diyet bira için burayı bırakmıcaıklarını. Onarla teklif edilebilecek hiçbir şey olmadığı'ndan bahsediyor. Jake'in bu dönüşüme benzer olarak modern mitolojik bir hikaye olan Star wars görülebilir.

Campbell : Darth Vader insanlık açısından gelişmemiştir. O bir robot. Kendisine değil, empoze edilen bir sisteme göre yaşayan bir bürokrat. Bu, bugün hepimizin hayatını tehdit eden bir tehlike. ..

Moyers: Kenobi, Skywalker'a şöyle dedi : " bilgisayarını kapat , makineni kapat ve bunu kendin yap, duygularını izle , duygularına güven." Bunu yaptığında başarılı oldu ve izleyicilerden bir alkış koptu.

Campbell da bu duruma yorum olarak "Bir gönül ve hümanizm insanımı olacaksınız-çünkü hayat burada, kalpte- yoksa "kasıtlı güç" denen sizden ister görüldüğü şeyimi yapacaksınız ? (Campbell 2007 s: 188-189)

Kendine dön ve özüne dön değişiminin hikaye içinde yaşayan bir diğer karakter ise Trudy'dir .

2.1.1.3.2. Trudy

Trudy Filmde Generalden sonra görülen en sert kişi iken geçtiği taraf , Campbell'ın mitoloji okumasında *Star Wars* üstünden *Han Solo* karakterinin menfaat düşkünü maddiyatçı bir kaçakçıyken fedakar kimliğe bürünmesine benzer bir yapıdadır. Trudy filmde Jake ile birlikte yeni karakterine bürünüyor. Filmin başında sert helikopter pilotu savaşçı kadın yaşadıkları ile birlikte halkı ve kayıpları umursayan birisine dönüşüyor. Ayrıca kendi menfaatini bırakıp Navi'lerin menfaatini düşünerek hareket eden bir karakter olarak görülüyor. Film boyunca generalden sonra en sert karakter temsili Trudy iken , Tıpkı Yıldız savaşlarında Han solo karakterinin filmin sonunda değişmesi ve yeni kişiliği keşfetmesi gibi halkın yanına geçmiştir.

Görsel 3: a)Trudy adlı karakter (Avatar, 2009) b) Trudy'nin tarafını değiştirip Na'vi'lerin yanında aldığı mücadele sırasındaki makyajlı hali (Avatar, 2009)

Filmde Jake'in ilk *Avatar* tecrübesinden sonra Trudy karakteri ile tanışıyoruz. Trudy karakteri benzeri karakter olan ,Han solo için Campbell ve moyers tespiti olarak ikili arasındaki diyalog şu şekilde geçer.:

Campbell: Orada Solo kendini bir başkası için feda etme eylemini gerçekleştirir.

Moyers: Sence kahramanı kahraman yapan suçluluk duygusudur ? Solo Skywalker'ı terk ettiği için kendini suçlu mu hissediyordu?

Campbell: Solo,çok gerçekçi biriydi, en azından o bir materyalist olduğunu düşünüyordu. Ama aynı zamanda merhametli bir insandı. Yaşadığı macera, sahip olduğunu fark etmediği bir özelliğini harekete geçirmişti (Campbell 2007 s: 170,171)

Trudy'nin değişimi ile birlikte kendi dış görünüşüne de dokunmuştur. Teknolojinin ve savaşın tarafı olan Trudy yerli halkın yanına geçtiği zaman yüzüne yerli halkın renklerinde göz makyajı yapar. Bu makyaj bir yandan da verdiği mesajı yansıtmaktadır. Durduğu tarafı belli etmek adına daha dış görünümü modern toplumlardan uzaklaşıp , ilkel kabile makyajı ile de tarafının simgesel bir gösterimi mevcuttur.

2.1.1.3.3. Komutan

Filmde komutan karakteri Jake'in gezegene indiğinde tanıştığı ilk kişi, bir anlamda insanları temsil eden ilk izlenim. Bu temsilde gezegenin yerlilerini vahşiler olarak görüyor. Daha sonra anlaşılan aslında kötü karakteri temsil ediyor, savaş ve şiddeti içeren bir simgeye sahiptir.. Generalin halka karşı saldırıda kullandığı aracı simgesel olarak ejderha simgesindedir . Ejderha'nın kökeni çinde ölümsüzlük, bilgelik ve imparatorun kudretini simgeler.(NTV Mitoloji, 2010: 342) Fakat ejderha her ne kadar Uzak doğu kökenli olsa da daha ileri zamanda Vikinglerde ise ejderha ölümcül kötü bir yaratıktır. Ortaçağ iskanavyasının'da geçen Beowulf efsanesinde ejderhanın kötü rolünü görürüz. Çeşitli kahramanlıklardan sonra kral olur. 50 yıllık hükümdarlığının sadrından ülkesini ateş soluyan bir ejderhanın saldırısıyla karşılaşır. Yaşlı Beowulf son mücadelesini ejderha ile verip onu öldürürken kendiside ölümcül bir yara alarak hayatı biter. (NTV Mitoloji s 250) Bu anlamda Ejderha filmde batı mitlerindeki temsilde olarak generalin simgesi olarak görülür.

Generelin Ejder simgesi yalnızca gemsini üzerinde bir logo olmaktan çıkıp bir anlamda generalin kendisi bir ejderha temsilidir. Viking (İskandinav) mitlerine dayanan bir hikaye olarak Siggurd efsanesinde geçen Ejderha Fanrir'i öldüren kişidir. Bu hikaye de Sigurd öldürdüğü ejderhanın kanında yikanınca kehanetlerdeki yeteneklere kavuşur (Ntv Mitoloji, 2010: 248) Siggurd efsanesi sıradan bir Ejderha savaşından çıkıp *Avatar* filmine benzer bir durumda olmasının bağları olarak ; Jake Sigurd gibi savaşın sonunda *Pandora* gezegenindeki ejderhayı yendikten sonra artık Na'vi'lerden olacağı sahne gelir.

Generalin ejderha ile ilişkili simgesel ilişkisi, ejderhanın sahip olduğu birden çok temsilin yansımasıdır. Uzak doğu üzerinden okumalarında çin'de eski önderler hakimiyetlerini göstermek için kendilerini ejderha ile özdeşirirlerdi. Batı da isekötü ve ateş püsküren olması da batı simgesindeki kötü canlıyı gösterebilir (Daniels, 2015: 72)

Görsel 4: a)General (Avatar, 2009) b)Ordunun ilk ağaca saldırısı (Avatar, 2009) c)General'in savaş gemisi 'DRAGON' (Avatar, 2009)

İskandinav Mitlerinde Odin her ne kadar baş tanrıda olsa savaş tanrısıydı . Odin şiddet ve savaşı temsil eden bir tanrıydı. Ayrıca asil olarak doğanları- kralları , savaşçıları , şairleri destekler; Thor ise , nüfusun çoğunluğunu oluşturan özgür çiftçileri desteklerdi. (Crossley-Holland, 2016: 33-34) Komutan filmin İskandinav mitolojisindeki bağları olan diğer bir temsilde Odin'dir. Ayrıca general yerlilere saldırdığı sırada onlar ateş açma emrini verdiği araçlardan birisi Odin'in emrinde savaşta ölmeye mahkum olan insanları seçip onları Valhalla adlı cennete getiren genç, güzel kadınların adıdır. (Crossley-Holland, 2016: 385)

2.1.1.3.4. Neytiri

Neytiri Jake'in filmdeki geçirdiği değişimde önemli bir role sahiptir. Neytiri'nin babası kabilenin savaş lideri annesi ise ruhani liderdir. Jake'in Neytiri ile tanışmasının ardından yeni bir hayatı vardır. Sürekli olarak *Avatar*'ına bağlanıp yerliler arasına girmek için Neytiri tarafından eğitime başlanır. Bu süreç boyunca Jake Neytiri'den kabilenin kutsal inançları gelenek ve göreneklere ile ilgili birçok bilgi alır.

Neytiri'nin annesi kabileden şaman rolünde. Yalnızca kabileden ruhani bir lider olarak değil ayrıca en az kabile lideri olan babası kadar söz sahibi bir karakter. Jake eğitim için kabileye ilk gittiğinde onun bir deliliği olduğunu ve iyileştirilebilir olduğunu söylüyor. Onu iyileştirmesi için Neytiri'yi seçip eğitmesi görevini o veriyor. Tarihte şamanlık tıpkı kabile gibi yalnızca avcı toplumlarda görülür (Armstrong, 2014:25)

Eski toplumlar tarafından erginleşme dönemi olarak tanımlanan Jake'in kabile tarafından kabul edilme rutinlerinden sonra Jake artık Omaticaya'ya oğlu olmuştur. Jake'in aralarına kabul edilmesinin tüm aşamaları tamamlanmıştır. Tüm bunlardan sonra gece yarısı Jake ile Neytiri kutsal ağacın altında ışıklar içinde cinzel olarak fiziksel birlikteliği yaparlar. Kabileden Neytiri liderin kızı olmasının geleneği ile evleneceği kişi gelecek lider olarak kabul edilir. Filmin başından beri savaş lideri olan karaktere verilecek olan bu konuma Jake Neytiri ile birleşmesinden bu hakkı kazanır. Bu gelenek eski Oğuz Kağan destanlarının cinsiyetleri değişmiş bir şekli olarak okunabilir. Oğuz kağan destanlarında oğuz kağan ağaç kovuğunda bir kız ile tanışır. Onunla evlenir, ona çocuk verir .(Gültepe, 2013: 438) (Roux, 2015: 25,26)

Görsel 5: Neytiri karakteri (Avatar, 2009)

Tüm bunların dışında Neytiri karakterini oynayan oyuncu Afrika kökenli bir karakterdir. Bu oyuncunun suratu ise Na'vi halinin temsilinde okunmaktadır. Karakter ilk baştan beri temsilinde bu şekilde yerliyi temsil etmektedir.

2.1.1.3.5. Grace

Grace karakterinin rolü Yerlilere başından beri en yakın olan onların yanında olan olarak okunur. Filmde Jake ile ilk tanışmasında Kendisinin bitkiler ile ilgili kitaplarından bahsediliyor ve bitkileri insanlardan daha çok sevdiğine dair şaka yollu konuşmalar var. Ayrıca Grace bu bakış açısından dolayı filmde *Pandora* 'ya yatırım yapan şirket ve temsilcileriyle de ayırıyor. Şirket temsilcisi *Avatar* teknolojisini yalnızca ilkel yerlileri kandırmak üzerine bir kukla şovu olarak görürken Grace filmde Na'vi'lere yakın tarafta olan ilk karakterimiz.

Filmin sonunda Grace'in ağaç tarafından iyileştirilmesi ritüeli Şaman inancının bir temsili olarak okunabilir. Şamanlar iyileştirmek için hastaları ağaç ve ağacın parçalarından kullanılırdı. Ağaç tanrı tarafından gökten gönderilmişti (Erdoğan, 2007: 177) Ağaç her şeyden önce ; önsüz-sonsuz olarak algılanan ve canlı varlık türlerinin oluşumuna katılan kurucu öge, kurucu ilke ya da Asya Varoluş ve türeme tasarımlarında, tanrısal yaratma gücünü simgeleyen, genellikle ana , kimi kez hem ana hem de baba olarak algılanan Bitki-atadır. (Korkmaz, 2016: 154)

Bu durumlardan yola çıkarak benzer Grace 'i yeniden canlandırmaya çalıştırmaları temsillerinde, filmde Grace üstündeki tüm kıyafetleri çıkarıp bir ağacın altında Havva gibi yapraklara sarılı şekilde taşınıyor. Havva kutsallıktan çıkıp kirlenirken aslında Grace tam tersi bir döngü yaşıyor. Kirli ve kötü olan insanlıktan yerlilere geri taşınmayı deniyor.

Grace ayrıca doğa ile bütünleşmesini kendi sözleriyle de anlamak mümkün. *Pandora* gezegenini şirket sahiplerine tanımlama çalışırken onlara ‘ ‘ ağaçlar arası elektro-kimyasal bir iletişim var. Sinir sistemindeki sinapslar gibi her ağaç etrafındaki ağaçlarla bağlı. İnsan beynindeki sinir sisteminden çok daha fazla bağı sahip bir sisteme sahip gezegen. Gezegen yaşayan bir organizma gibi. ‘ ‘ diyor. Diğer filmdeki karakterlerin bakışı dışında yerlileri vahşi , gezegeni bir kaynak olarak görmekten uzak bir karakter.

Görsel 6: a) Grace'in *Avatari* (Avatar, 2009) b) Grace'in kendi bedeni ve *Avatari* yan yana (Avatar, 2009)

2.1.1.4. Teknoloji

Filmin adını da aldığı teknolojik olarak beden değiştirme aracının adı *Avatar*, bedenın başka bir bedeni zihin transferini bir kabuk aracılığı ile yapılmasıdır. Kabuk ile bağlantı filmde Jake karakterinin yerlilerin dünyasındaki hayatıydı. Bir yandan aslında Jake'in yerli dünyası ile bağları uykudaydı. Bu uyku ile benzer bir mit olarak avusturalyalı aborjin yerlilerin "düş zamanı" diye inançları ile benzerlik taşır. uykuya ve hayal dünyasına daldıklarında girdikleri "düş zamanı" sonsuz ve "ezeldir". Sıradan yaşama zemin hazırlar ; düş zamanında ölüm akış, olayların ve mevsim döngüleri egemendir. Düşler aleminde güçlü arketip varlıklar olan atalar yaşar, yaşamak için gerekli olan avcılık , savaş , seks dokumacılık ve sepetçilik gibi becerileri öğretirler.(Armstrong, 2014: s 16) Tıpkı bu tanımlamadığı gibi Jake karakteride bu rüya anlarında Na'vi ırkı ile bağlanıp oradaki yaşamını kurmaya başlıyor. Neytiri ile geçirdiği süre boyunca ondan, avcılık gibi eğitimler alıyor. İleride Neytiri ile cinsel birlikteliğini yaşıyor.

Görsel 7: a) *Avatar* teknolojiğine bağlanılma sistemi (Avatar, 2009) b) Jake ve *Avatar*'ı, arka planda *Avatar* bedenlerinin tüp içinde gelişimi gözüküyor. (Avatar, 2009)

2.1.1.5. Kabile İnanç Sistemi

2.1.1.5.1. Erginleşme dönemi

Paleolitik çağ avcı toplumların mitolojilerinde avcı ergen çocuklar tıpkı Şamanların yolculuğu gibi ölüm ve yeniden doğuş süreci gibi bir geçiş yaşarlar. Bu geçişte toplumdaki alınıp koparılan çocuk(kişi) erkeklığe hazırlanır. Burada çocukluğunu öldürüp yetişkinliğe hazırlanır (Armstrong,2014 :29) filmde bu benzer ilişki Jake in Na'vi ırkında kendini kabul ettirmesi olarak görülmektedir. Bir çocuğun çeşitli yollarda kendini geliştirip oluşması mantığını Jake üzerinden okuruz. Bu durumu avcı toplumlar da Canavarlarla dövüşmek, ulaşılmaz dağlara tırmanmak ,gibi görevler ile başarılı olduğunda geri dönüşte iç görü ve yetenekler kazanılıp kabul edilme durumları söz konusudur. (Armstrong, 2014 : 31) filmde Jake'in kuşunu bulma sürecinde bu kabul edilme durumunun yansımasıdır. Teslerin en sonucunu ile Jake hayvanı yakaladıktan sonra aslında Navi ırkının bu testlerini geçer. Na'vi ırkının testleri hayvanları avlamak üzerine değil onları eğitmek ve anlamak üzerine bir tutuma sahiptir. Bu tutum ile avcı toplumdaki gibi öldürme üzerine değil onunla bir bütün olma üzerine gösterilerek doğa ile bütünleşik mantığa uygun şekilde erginleşmesi tamamlanır.

İlkel toplumlarda kabul törenleriyle ilgili bir diğer konu National geographic Taboo belgeselinde bölüm 25 te ; " Kabul törenleri bir grup içinde kendini ispat ederek kabul ettirme için en eski geleneklerden birisidir. Koşullara göre kabul törenlerinde kabul edilmeye veya erginleşmeye geçmeye çalışan kişi kendi hayatını feda etmeyi hiçe saymaktadır" diye tarif edilirken bölüm 3 te Kendini ispat etme geleneği olarak dövüş kluplerinden bahsedilir.

Na'vi kabilesinde de bu iki durumunda karşılığını veren bir imtihan söz konusudur. İkran'ı doğru İkran olduğunun anlamak için İkran'ın kişiyi öldürmeye çalışacak olması ve bu durumun garipsenmeden tüm halk tarafından kabul ediliyor görülmektedir Diğer biryandan Bölüm 3.3.1 Jake karakteri üzerine odaklanılırken bahsedilen *Avatar*'ın yalnızca kendi kullanıcılarına ait olma durumunun bir benzeri bu doğal yaşamda vardır. İkran bir kere sahibini bulduğu zaman bir daha asla başka birisiyle uçmaz.

Uçuşun ardından Jake zaman içinde İkran'ına oldukça kolay uyum sağlar. Filmin başında rüyalarında gördüğü söylediği uçmak artık gerçekleşmeye başlamış. Rüyalar gittikçe gerçek ile bütünleşmeye başlamıştır. Filmin bu yerinden sonrada tekerlekli sandalyeli asker halinden çok daha yoğun şekilde yerli halini görmeye başlamamız da artık Jake için gerçek olan dünyanın *Avatar*'ıyla olan zaman olmaya başlamışının bir göstergesidir.İkran ile bütünleşip Uçtukları bir sırada Neytiri onu artık tamamen kendilerinden görüp ona kutsal olduğuna inandıkları ruhlar ağacını dahi göstermiştir. Ruhlar ağacının

kutsallığı hakkında filmin ilerleyen yerlerinde çok daha fazla önemi olduğu gösterilecektir. Bölüm 3.6 Doğa inancı başlığında bu konuyla ilgili detaylara bakılacaktır.

Görsel 8: a) Jake ve İkran'ı (Avatar, 2009) b) Jake'in İkran ile gezdiği sırada Ruhlar ağacını ilk görüşü (Avatar, 2009) c) Jake'in kabul töreni sırasında bir görsel (Avatar, 2009) d) Jake'in kabul töreni sırasında bir görsel (Avatar, 2009)

Jake 'in kabul törenin de yerlilerin geleneği herkesin 2 defa doğduğuna inanıldığını öğreniyoruz. İkinci doğuşta artık topluluğa ait olup birey oluyorsun aslında. Sonsuz dek toplumun bir parçası oluyor, evlilik gibi haklar kazanıyorsun.

Tüm bu değişimlerden sonra Jake artık bir Na'vi'dir, ve kendini bu şekilde hissetmeye başlar. Tüm oalyların başında onlara ihanet etmek ve onları ortadan kaldırmak için gelen Jake onların zarar görmesini istemez. Kabul ve birleşmenin ardından ilk Bedene girişinde ve aslında artık Yerli olarak kimliğinde ilk uyanışında saldırı ile karşılaşır. Şirket ormana girmeye başlamıştır. Kendisi daha önce bulunduğu teknolojik araçlara bir yerli bedeninde müdahale eden kişidir. Bu müdahalenin sonunda durduramadığı araçların ardından topluluğa gidip her şeyi itiraf eder ve onları orayı terk etmeye ikna etmeye çalışır. Bu ikna çabaları sırasında fişi çekilen Jake şirket ve yerliler arasında bir taraf seçme konumuna düşmüştür. Jake artık başta onun bedenine yabancı ve doğduğu bedende nefes bile alamadığı gezegende mücadele eden tarafa geçmiştir. Son mücadelesinde yetersiz olacağını kabul eder ve en azından yerlileri oradan kurtarmak için itirazlarda bulunur. üstüne hem İnsanlar tarafından öteki kişi hemde Na'vi ler tarafından öteki kişi olur.

Görsel 9: a) Jake'in ormanı savunmak adına yıkıcı araç ile mücadelesi Jake'in kabul töreni sırasında bir görsel (Avatar, 2009) b) Jake'in ormanda ilk yalnız kaldığı gece (Avatar, 2009)

Filmin başlarında Jake ormanda ilk gezinmesi sırasında vahşi bir hayvanın onları kovalaması üzerine ormanda ekipten kopup yalnız başına kalır. Daha sonra geceyi ormanda geçirmek zorunda kalan Jake vahşi doğaya yabancıdır ve onu terk ederlerken helikopterdeki tüm ekip onun öleceğine emindirler. Jake gece ilk olarak elindeki makineli tüfeği kaybedip ilkel bir silah ile temasını ilk bu sahnede görürüz, bu sahneye kadar Jake karakteri filmdeki öze dönüş kavramından uzaktır. Kopuşun ilk temelini olduğunu bu haliyle ormanda yaşamaya çalışırken Neytiri'nin onu ilk görüşü olur.. Neytiri kabilesi dışından olan ve onları yerlerinden etmek isteyen bu ırka karşı düşmandır. Her ne kadar onlar gibi görünse de onun farklı olduğunu bilir. Onu

öldürmeyi düşünür fakat bu sırada bir işaret alır. (Görsel 10a) . Aldığı işaret halkının kutsallığına inandığı ağaç tarafından gelmektedir. Bir ışık topu olarak uçuşan yaprağımsı bir işaret ile Jake hakkında bir işaret görür. Burada bahsi geçen ağaç filmin ilerleyen kısımlarında yeniden görülecek olup, erginleşme döneminde Jake'in öğrendiği ruhlar ağacıdır. Jake'in işaretlemesiyle ilgili türk soylarında benzer hikayeler vardır. Uygurların destanlarında ,Hulin adlı bir dağda 2 çok yakın ağaç büyür. Bu ağaçlardan birisinin adı Selegne diğeri de Toladır . Bir gece ağaçlardan birinin üzerine gökyüzünden bir ışık düşer. İki ırmak arasında yaşayan insanlar ışığın kutsal ışık olduğunu anlarlar . aylarca sürer, bu süreç boyunca ağacın gövdesi büyür. Ağacın 30 adım ötesinden etrafa hep ışık saçılır. Ağacın gövdesi birgün ansızın yarılr ve içinden çıkan 5 çadırda içlerinde çocuklar olur. Bu 5 çocuğun tanrı tarafından gönderildiğine inanılır. (Gülepe, 2013: 396-397) (Bayat, 2017: 123-124)(Uslu, 2016 :39) Yakut Yaratılışlarında ecdad durumuna örnek olarak Ağaç Hakan olarak her şeyin atası varlıktan bahsedilir (Yonar 2016 s 138). Ağaç efsanelere göre ana olarak kabul edilir ve gökten yere inmiştir. (Yonar, 2016: 135)

Tıpkı Türk boylarında doğan lider gibi Jake'inde işareti ve kutsallığı bir ağaç yoluyla ve ağaç ile ilgili ışık yoluyla işaretlenmeye sahiptir. Daha sonrasında Jake ile ilgili verilen bu işaretlerin her biri tıpkı Mitolojilerdeki durumlarına benzer şekilde okumalara sahiptir. Neytiri aldığı işaretten sonra başlarda Jake'i öldürmek için okunu gererken Jake'in ilk gecesinde vahşi hayvanlar ile kavgasında onun zarar görmesine engel olmak adına hayvanları öldürür. Bunun üstüne Jake bu durumdan duyup Neytiri'ye teşekkür etmek istediğinde Neytiri'nin doğa ile ilişkisinin bağı olarak Neytiri bunu teşekkür olarak kabul etmez. Vahşi hayvanların ölümünü bir kayıp olarak görür. Bu inancın temeli .Afıraka da genelde sadece insanların değil doğadaki her şeyin ruhu olduğuna inanılırdı(NTV MİTOLOJİ: 2016 :436). Neytiri Jake'i cahil bir bebek olarak sınıflandırır. Ona 'gök insanı' diye hitap edip gök insanların cahil ve aptal olduğunu söylüyor. Eğitilmelerinin imkansızlığından bahsediyor. Jake bunun üstüne kendi yaşamını ona öğretmesi için yalvarınca bunu kabul etmeyip Jake'i başından atmak istediğinde tekrardan bir işaret gelir. Bu sefer işaret çok daha kesin ve çok daha parlak bir ışığa sahip olarak karşısına çıkınca artık Neytiri kutsal olan bu ışığı rededemez ve Jake i köye götürmeye karar verir. (görsel 3 b)

Görseal 10: a)Neytiri Jake'e hedef aldığı sırada okunun üstüne konan işaret. (Avatar, 2009)
b)Neytiri'yi orman tarafından Jake'e karşı uyarıldığı an (Avatar, 2009)

2.1.1.5.2. Şaman

Bölüm 3.3.4. Neytiri anlatımında bahsediliği gibi Jake'in eğitim kararı isteyen karakter şaman kadındır. Şamaniz türk-moğol eski kültür tarihinde önemli bir yer tutar (Erdoğan, 2007: 13) Türklerin , Moğolların ve asya göçebelerinin eski dinidir. (Erdoğan, 2007: 14) Başka bir görüşte ise Şamanizm bir inanç sistemi değil, felsefi pratik bir akımdır. Türk kültürünün bütün yönlerini kapsamaktadır. Bütün yönleri ile şamanlık, eski Türklerin yalnız inanç sistemini değil, aynı zamanda felsefesini de oluşturur. (Gülepe, 2013: 526) Bu çıkarımların doğrultusunda Şamanlığın dini yada kültürel kullanımı fark etmeksizin 3.5.1.Erginleşme dönemindeki gibi Türk motiflerine sahip oluşu Şamanlık üzerinden dede okunabilir.

Şamanizm kuzey ve orta asya topluluklarının tanrılar , ruhlar ve insanlar arasında ilişkiler kurma amaçlı, çeşitli inanç sistemlerinde tapınmalardan beslenip, inanç ve uygulamalardan oluşan bir evren tasarımıdır . (Korkmaz, 2016: 34) Şaman her ne kadar anlam olarak büyücü rahip demek olsa da , şamanizm bir din değildir. Bir din kurucu ya da kutsal kitabı yoktur. (Erdoğan, 2007: 17). Kuzey Amerika yerli kabilelerinin doğa ruhuna inanışına manitu da şaman geleneği görülmektedir. Canlılar ile ölü ruhlar arasındaki bağlantıyı sağlamak , geleceğe dair öngörülerde bulunmak yada hastaları iyileştirmek gibi durumları görülürdü. (ntv yayınları:2010 s: 1026-422) Ayrıca Afrika da şamanlar ile ilgili ataların mistik güçler ve otoritelere sahip olduklarına inanlar onlara bir şaman veya bir arabulucu ile iletişime geçerlerdi. (NTV MİTOLOJİ, 2016:

436) filmde de Şaman'ın durumu Kuzey Amerika yerli kabilelerinin yada Afrikalılının Şamanları gibi mesaj iletici bir kimliğe sahiptir. Diğer yandan Grace ölümü ve onu ölümden kurtarmaya çalışması sırasında Şaman liderliğini yapar.

Şaman Ayinleri ;Şaman dizleri üzerinde kendi güç şarkısını söylemeye başlar ve emme işleminde kendisine yardımcı olacak ruhları çağırır. ...Diğer grup üyeleri de bir çember oluşturarak onun çabasına , güç şarkısını söyleyerek katkıda bulunur. Gözleri kapalı olarak elini hastanın bedeni ve kafası üzerinde ileri geri gezdirir. (Erdoğan, 2007: 26) olarak anlatılmıştır.

Şaman kadın bu rutini yalnız başına değil ağacın yardımı ile yapar. Ağacın buradaki yeri Naturizm inancına dayanır. Naturizm'e göre dağlar, taşlar, ağaçlar ve suları tanrılaştırılır. İyi ve kötü her şey bunlardan beklenir, onların her şeyi yapacak kudrette olduklarına inanılırdı. (Erdoğan, 2007: 32)

Şaman'ın film boyunca temsil ettiği dış görünüş tarihte Şamanların çeşitli bölge ve zamanlara göre değişen kıyafetlerine uyum sağlamaktadır. Şamanaların Cübbe hırka veya başa takılan çeşitli kostümlere sahiptirler. (Erdoğan, 2007: 25) Neytiri'nin annesi şaman kadın film boyunca kostümüyle kendini hep belli etmiştir. Grace'in ölümü sırasında Şaman ayini yönetirken üstündekiler ise şamanların kutsal kostümlerine daha ağır bir göndermeye sahiptir. Omzundaki şeffaf tül bir yılanın attığı deriye benzemektedir. Yılan'ın derisi ile simgelenen semavi dinlerin cenetten kovulma durumuna ironik bir temsil olarak bakılabilir Yılan burada Grace'i cennetten kovan değil cennete çekmeye çalışan rolde olmasının yanı sıra , Yılan eski dinlerde ölümsüzlüğü simgelemesi söz konusudur. Gılgamış destanında yılan Gılgamış'ın tüm maceralarının sonunda kazandığı ölümsüzlük otunu çalmıştır. Yılanın her yıl deri değiştirip gençleşmesi ve yeniden yaşam bulması , canlanması bu destandaki hkiyeye bağlanmıştır. (Beydiz, 2016: 249).

Tören sırasında Grace'in şifa verici görevinin yılan ile ilişkisi yunan mitolojisindeki yılan ve sağlık ilişkisine dayanabilir. Asklepios ile ilgili bir mitte. Birgün kendisinden yardım isteyen Glaukos'u iyileştirecek ilacı bişir türlü bulamadığı bir anda karşısına bir yılan çıkmıştır. Korkuyla eline aldığı taşla öldürdüğü yılanın üstüne başka bir yılan çıkıp ot koymuştur. Birden canlanan ölü yılan ile şifa otunu keşfetmiştir. Bu hikaye ile de Yılan şifa dağıtan inancı oluşmuştur. (Beydiz 106: 265)

Görsel 11: a)Şaman , Neytiri'nin annesi (Avatar, 2009)b)Şaman'ın Jake'in bedenini değiştirmek için yaptığı büyü anı (Avatar, 2009)

2.1.1.6. Doğa inancı

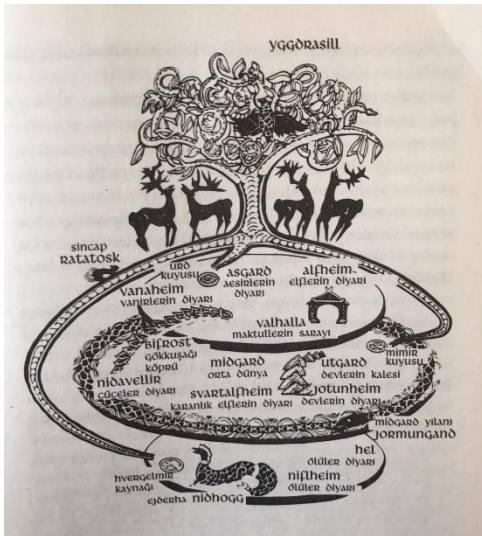
2.1.1.6.1. Ağaç

Ağaç üzerinden çeşitli mitsel alıntılar birden çok yerde görülmektedir. Filmde de ağaç birçok kutsal görevi vardır. Jake özel olduğu işaretini yollayan da ağaçtır, Grace iyileştirmesi beklenen ağaçtır ve Jake beden değişimini ağaç yardımı ile yaparlar. Bunların yanında Ağaç bir yaşam olanı olarak ta görülür. Komutan yerlileri ilk yıkmak istediğinde ağaç ininde katmanlı yaşamlarının olduğu bölgeye saldırır: Savaşın sonunda Yerliler "ruhalar ağacı " olarak adlandırdıkları ağaca saklanırlar. En sonunda Jake savaş için yardım isterken dualarını ağaca eder ve final savaşında ağacın ona cevabıyla doğadaki vahşi yaşamdan destek alırlar. Film boyunca ağaç simgesinin birden çok anlatımı ve görevi görülmektedir.

Görsel 12: Naavi Halkının içinde yaşadığı ağaç (Avatar, 2009)

İlk olarak ağaç filmde bize yaşayan bir gezegenin bütünlüğü olarak yansıtılıyor. Filmdeki ağaç gezegen ile bir bütün olup, sistemi ayakta tutması, diğer ağaçların köklerinde birbirine bağlılığı görülüyor. Tüm bunlar İskandinav mitolojisinin anlattığı ağaç köküne bağlı 9 dünya hikayesine benzer. Tüm bu benzerlikler tıpkı ağacın etrafında dolaşan ve Ragnarok (İskandinav dünyası kıyameti) da ortaya çıkacak olan Nidhogg adlı dev ejderha ile kuvvetini arttırmaktadır. İskandinav (Viking) mitlerinde evrenin hepsi Yggdrasil adlı dünya ağacının birbirine bağladığı dokuz dünyadan oluşurdu. Ağacın köklerini kemiren Nidhogg adında bir yılan yada ejdere sahiptir. (NTV Mitoloji s240) Ejderha birçok yerde yılan ile bütünleşmiş bir parçaya sahiptir. Ayrıca ejderha çeşitli hayvanların birleşimi olarak sayıldığına bile yılan onun ana iskeletini oluşturmakta ve fiziksel olarak görülen bir benzerliğe sahiptir. (Smith 2016 : 110) Generalin kullandığı aracın ejder olması da bu anlamdan bir benzerlik taşımaktadır.

Görsel 13 : Crossley-Holland sayfa 27 .

İskandinav mitlerinde ağaca bağlı 3 merkezi evrenleri katlara göre ayrılır. 9 dünya en tepede Yggdrasil adlı ağacın tepesini oluşturur. Dalları tüm dünyadanın üzerinde dolşayı cennete kadar uzanır. (Crossley-Holland s 28) İskandinav dünyasında 9 dünyanın birbiriyle ilişkisi gibi *Avatar* içinde *Pandora* gezegenide 15 ayrı kolda kabilelere sahiptir. Bu kabileler ana ağacın kökleri ile birbirlerine bağlı bir yapısı vardı.

İskandinav mitlerindeki ağacın temsil ettiği bir diğer özellik de koruyuculuğudur. ağaç koruyucu ağaç olarak ta isimlendirilir. (Crossley-Holland 2016 s 29) Bu koruyuculuk Ruhlar ağacı ile daha kuvvetli bir bağa sahip okunabilir.

2.1.1.6.2. Ruhlar ağacı

Filmde yaşadıkları ağacı metaforik bir ejder olan generalin saldırısında kaybettikten sonra kaçtıkları yer ruhlar ağacıdır.

Eski Türkler de Ağaç tanrı ve tanrıdan ayrılmış bir parça olarak kabul edilip , ağaçlar için dualar ve törenler düzenlenmiştir. (Erdoğan 2007 s 177) Ağaç Türklerde ilkel çağlardan gelen sembolleştirdiği kavramlardandır. Ağaç Türk destanların da özellikle Çınar yada Kayın ağacı gündelik hayattan ileriye olağan üstü özellikler verilmiştir. Türklerde sığınak, ana gibi yönleriyle ağaç kutsaldır . (Gültepe, 2013: 589) Bu törenlere benzer bir şekilde Ruhlar ağacı etrafında dua etmeye başlarlar. Tüm bu dualara karşılık Jake başından beri sahip olduğu işaretteki gibi Toruc-Macto olarak dualarına karşılık dönüyor.

Türkler için yeri göğü birleştiren ‘Dünya ağacı’, ‘yaşam ağacı’, ‘evrensel ağaç’ gibi isimlere sahip kutsal ağacın yeri oldukça önemlidir .Ağaç karşımıza bir put olarak çıkmaz . Bu ağaç Türkler için bir tapınma değil bir temsilcidir. Bu ağacı yaratıcının kendisi olarak görmek değil yaratılışa ve yaratıcıya ulaşmak için bir araç olarak kullanırlar. Ağaca tırmanıp cennete çıkma-tanrıya ulaşma gibi durumlara inanılırdı. (Uslui 2016: 120,s121) Grace ise ölürken ağaç ile bütünleştiği sırada bir takım görüşleri olmaktadır. Tıpkı cenente tırmanıp ulaşam gibi ağaç Grace’i sona ulaştırır.

Ayrıca sadece eski Türkler değil Afrika’da animizm denilen inanişya göre sadece insanların ve hayvanların ruhunun değil canlılar aleminin etkisinde olan birçok cinve iblisin barındığı var sayar. Bu inanişyadaki en önemli ruh toplulukları ise doğa ruhları olurken doğa ruhları Ağaçlarda, pınarlarda, nehirlerde ve dağlarda yaşar. (Ntv Mitoloj, 2016: 448) Jake karakteride Toruc-Macto olduktan ve halkı savaşa çağırdıktan sonra Eywa’dan(ruhalar ağacı) yardım ister. Tüm bu inanişylara benzer şekilde final savaşında vahşi hayvanları yardıma yollayanda Eywa’dır .

Görsel 14: a)Halkın ruhalar ağacına yardım çağrısı (Avatar, 2009) b) Toruc-Macto ve Jake (Avatar,2009)

Mayalara göre dünya ağacı (wacah Chan) evrenin esasını oluşturur ve Ağaç ölümlülerin dünyasının 4 bir tarafına uzanan kökleri vardır. Ağacın tasvirğinde 560 metreyi aşan olağanüstü düz bir gövdeye sahiptir. Ayrıca ağaç beyaz çiçeklere sahiptir ve bu çiçekler insan ruhunu simgelediğine inanılırdı. (Ntv mitoloji, 2016: 395) (Daniels,2015: 107) Ağacın ölümlüler dünyasına uzanan köklerini Grace’in ağaç ve Pandora gezegenini anlatırken tüm köklerin birbiriyle ilişkili olduğunu anlattığı sırada öğreniyorduk. Diğer yandan 560 metre yükseklik ile Generalin ilk bombaladığı yaşadıkları İskandinav mitleriyle bağlantılı olan ağaç ile de benzerlikleri vardır. En önemli benzerlik ise ağacın beyaz çiçekleri ve onların ruhları simgesidir. Jake’in seçilmiş ve özel olmasını simgeleyen görsellerde de gözükten beyaz tomrular bu ruhların benzerliğindedir.

3. SONUÇ

Doğaya dönüş, özüne dönüş kurgusu popüler kültür için farklı şekillerde konu olmuştur. Avatar filmi bu anlatımlara kendine özgü bir yöntem ile dahil olmuştur. Modern’i değil ilkeli; teknolojiyi ve tüketimi değil, doğal yaşamı ve geçmiş dönemi öven anlatıma sahip film; bu anlatımları insanlık tarihinin en eski hikaye anlatımları olan mitolojiye dayanarak yapmıştır.

Film toplumun birlik ve bütünlük içinde olmasının temelini değerlere bağlılığını anlatır. Bu anlatımı teknolojik gücü olan toplumun birlik halinde olmamalarını, maddi olan güce bağlılıklarını ve çabalarını gösteriyor. Diğer yandan İlkel toplum kendi öz değerlerine bağlılıkları ile birlik ve doğruyu temsil ediyor.

Avatar filminde kullanılan Mitolojik unsurlar; teknolojik bir dünyada uyum sağlaması ile, mitolojinin bir zamansız bir anlatım hikayesi olduğunu göstermektedir. Bu hikayelerin Yalnızca belli toplumların

yaşadıkları dönemlerin de yol gösterici olarak kalmadığını , günümüzde hala anlatılabilir değerini korudukları görülmektedir.

Filmde görülen teknolojinin gelişiminin yanında toplumun bir yanının ruhani şekilde bağlılığının gücünü teknolojiyi yenen Na'vi'ler üstünden anlatmaktadır.

Film toplumun birlik ve bütünlük içinde olmasının temelini değerlere bağlılığını anlatır. Bu anlatımı teknolojik gücü olan toplumun birlik halinde olmamalarını, maddi olan güce bağlılıklarını ve çabalarını gösteriyor. Diğer yandan İkel toplum kendi öz değerlerine bağlılıkları ile birlik ve doğruyu temsil ediyor.

Bu anlamda bir modernleşme eleştirisini ilkel bir toplumda, ruhani bir yaşam tarzını üste taşıyarak anlatmıştır.

Bu analizler doğrultusunda,Mitoloji gibi toplum tarihinde sosyolojik olarak önemli yerlere sahip , akademik araştırmalar yapılabilen bir konunun, popüler kültür unsuru olan bir sinema filmi üzerinden okunması yapılabileceği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Bayat Fuzuli , Kadim Türklerin Mitolojik Hikayeleri , Ötüken , Türkiye, 1 Baskı , 2017

Campbell Joseph, Moyers Bill ; Mitolojinin gücü : kutsal kitaplardan holywood filmlerine mitoloji ve hikayeler,Mediacat, Türkiye 2016

Korkmaz Esat ; Şamaniz: Esrik yolculuk ,Berfin yayınları, Türkiye 2016

Daniels Mark ; Bir Nefeste Dünya Mitolojisi , Maya kitap , Türkiye, 5.baskı 2015

Addis Fredie ; *Pandora*'nın kutusu : günlük sohbetlerde kullanılan kavramların kökenleri ,Akılçelen kitaplar , Türkiye , 2016

Erdoğan Bayram ;Türk mitolojisi; Pozitif , Türkiye 2007

Armstrong Karen ; Mitlerin kısa tarihi , alfa , Türkiye 2014

Gültepe Necati ; Türk Mitolojisi yeni araştırmalar ışığında ;Resse ,Türkiye,2. Baskı 2013

Uslu Bahattin ; Türk Mitolojisi , Kamer Yayınları ; Türkiye 2016

Roux Jean-Paul ; Eski Türk Mitolojisi ; Bilgesu , Türkiye , 2. Baskı 2015

Yonar Gönül ; Yaratılış Mitolojileri , Ötüken , Türkiye 2. Basım 2016

Crossley-Holland Kevin ; İskandinav Mitolojisi : Viking mitlerinde tarınlar, Kahramanlar , Canavarlar , Say Türkiye 2016

Ntv Mitoloji ;Başvuru Kitapları; NTV yayınları, Türkiye , 6.baskı 2015 yayına hazırlayan Ergüven Emre

Diñçaslan M. Bahadır ; Karşılaştırmalı mitoloji : Tolkien ne yaptı ? ;Aygan Yayıncılık ;Türkiye ;2017

Beydiz Mustafa Gürbüz ; Mitolojiden Sanata Hayvan İmgesi ; Arkeoloji ve Sanat Yayınları ;Türkiye ; 2016

Kathleen Sears ; Mitoloji Eski yunan ve roma mitolojisi hakkında bilmeni gereken her şey 101 ; Say yayınları : Türkiye ; 4. Baskı 2017

Smith G. Elliot ; Ejderhanın evrimi ; Altıkırkbeş yayınları ; Türkiye 1. Baskı 2016